

št 3 let 2009

**Predlog členitve Slovenije na
turistične pokrajine in območja**

JOŽE KOS GRABAR

© Avtor
Ljubljana, maj 2009

Slovensko društvo evalvatorjev
Kardeljeva ploščad 17, Ljubljana
infor@sdeval.si, <http://www.sdeval.si>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.348:71(497.4)

KOS Grabar, Jože, 1959-

Predlog členitve Slovenije na turistične pokrajine in območja
[Elektronski vir] / Jože Kos Grabar. - Besedilni podatki. -
Ljubljana : Slovensko društvo evalvatorjev, 2009. - (Delovni zvezki
SDE ; št. 3)

Način dostopa (URL): http://www.sdeval.si/attachments/184_DZ_SDE_Turist_regionaliz_Slov_JKG_oblika.pdf/

ISBN 978-961-92453-2-3

245408256

Predlog členitve Slovenije na turistične pokrajine in območja (A proposal for tourist regionalisation of Slovenia)

Jože Kos Grabar

Izvleček

V slovenskih turističnih gradivih zadnjih dveh desetletij so uporabljene medsebojno različne regionalne členitve Slovenije. Spričo tega prispevek prikazuje način in rezultate izdelave takšnega predloga turistične regionalizacije Slovenije, ki ima ambicijo presežati problematično različnost obstoječih sorodnih regionalizacij. Pri izdelavi predlagane regionalizacije so bile upoštevane tiste regionalne in druge značilnosti predelov Slovenije, ki so pomembne z vidika turizma. Uporabljene informacije in podatki se nanašajo na izbrane naravne in kulturne značilnosti, pri čemer je upoštevana in hkrati ciljno izpostavljena velika raznovrstnost teh značilnosti po posameznih predelih Slovenije. Izdelani predlog členi Slovenijo na 15 turističnih pokrajin in območij. Med drugim je namenjen tudi vzpodbujanju interdisciplinarne razprave tako o vsebinski kot metodološki plati zadevne teme.

Ključne besede: turizem, regionalizacija, Slovenija.

Abstract

The Slovene tourist publications of the last two decades bring different regionalisations of Slovenia. Therefore this paper describes the method and the results of creation of such a suggested tourist regionalisation of Slovenia, which ambition is to exceed problematic differenties between other similar regionalisations. The regional and other characteristics of parts of Slovenian territory, which are important from the point of view of tourism, were taken into obey through the working process. The used information and data deal with chosen natural and cultural characteristics of Slovenian territory. The important aspect of the work was to take in account and to point out the natural and cultural diversity of Slovenia. The suggested regionalisation defines 15 tourist regions and areas. Its purpose is also to accelerate interdisciplinary-oriented discussion about the topic concerning its contents and the method.

Key words: tourism, regionalisation, Slovenia.

Izvirnik v slovenščini, izvleček v slovenščini in angleščini, povzetek v slovenščini in angleščini.

Povzetek besedila je na koncu delovnega zvezka./ Summary at the end of the paper.

VSEBINA:

1. Uvod
 2. Pojmi in metoda
 3. Izbor turistično pomembnih regionalnih značilnosti prostora in podatki zanje
 4. Izvrednotenje podatkov iz regionalno obeleženih členitev prostora – 'naravni' sklop regij in območij
 - 4.1. Naravnogeografske regije
 - 4.2. Območja značilnih krajinskih vzorcev slovenije – krajinske regije
 - 4.3. Območja narodnega, regijskih in krajinskih parkov
 - 4.4. Sintezni prikaz razmejitev – 'naravni' sklop regij in območij
 5. Izvrednotenje podatkov iz regionalno obeleženih členitev prostora – 'kulturni' sklop regij in območij
 - 5.1. Območja narečnih skupin
 - 5.2. Arhitekturne krajine in regije
 - 5.3. Oblačilna območja
 - 5.4. Sintezni prikaz razmejitev – 'kulturni' sklop regij in območij
 6. Oblikovanje delovnega osnutka, osnutka in predloga turistične regionalizacije slovenije
 7. Zaključne misli in pobude v zvezi s predlagano turistično regionalizacijo slovenije
 8. Literatura in viri
- Povzetek
Summary

SEZNAM KART:

- Karta 1: Turistična regionalizacija Slovenije
Karta 2: Naravnogeografska regionalizacija Slovenije – makroregije in mezoregije
Karta 3: Območja značilnih krajinskih vzorcev Slovenije – krajinske regije
Karta 4: Narodni, regijski in krajinski parki v Sloveniji
Karta 5: Sintezni prikaz potekov meja različnih vrst 'naravnih' regij in območij
Karta 6: Območja narečnih skupin slovenščine v l. 1935
Karta 7: Arhitekturne krajine in regije
Karta 8: Meje oblačilnih območij, tj. območij različnih tipov noše v 19. stoletju
Karta 9: Sintezni prikaz potekov meja različnih vrst 'kulturnih' regij in območij
Karta 10: Delovni osnutek turistične regionalizacije Slovenije
Karta 11: Osnutek turistične regionalizacije Slovenije
Karta 12: Predlog turistične regionalizacije Slovenije
Karta 13: Primerjava mej iz predlagane turistične regionalizacije Slovenije in mej statističnih regij
Karta 14: Variantni predlog turistične regionalizacije Slovenije s sedmimi turističnimi regijami in predlaganimi imeni zanje
Karta 15: "Poti doživljanja raznolikosti Slovenije" (idejni predlog turističnega projekta)

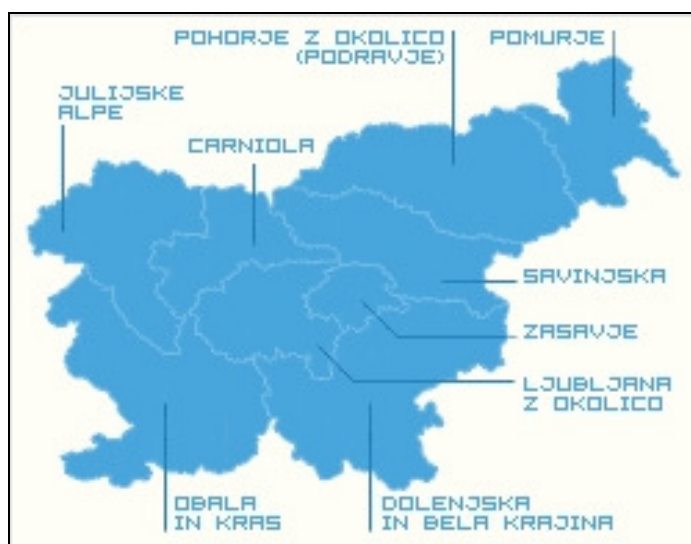
SEZNAM TABEL:

- Tabela 1: Ponderji za meje različnih vrst 'naravnih' regij ali območij
Tabela 2: Ponderji za meje različnih vrst 'kulturnih' regij ali območij
Tabela 3: Ponderji za različne stopnje izrazitosti sinteznih meja 'naravnih' in 'kulturnih' regij ter območij

1. UVOD

Na turističnem področju lahko v Sloveniji v zadnjem dveh desetletjih v raznih gradivih naletimo na različne členitve ozemlja Slovenije na pokrajinske ali regionalne enote (v nadaljevanju: **turistične regionalizacije**). Te členitve služijo za prikaz geografske razmestitve slovenske turistične ponudbe, za agregiranje le-te po njenih skupnih značilnostih na regionalni ravni, za promocijo in trženje turistične ponudbe, za teritorialni vidik organiziranosti slovenskega turističnega sektorja ipd. V nadaljevanju je na kratko predstavljenih nekaj teh turističnih regionalizacij.

Slovenska turistična organizacija (STO) uporablja v zadnjih nekaj letih za trženje in promocijo slovenske turistične ponudbe ter za turistično statistiko regionalizacijo, ki je prikazana na spodnji karti 1.

Karta 1: Turistična regionalizacija Slovenije (STO, 2004-2009)

Iz zgornje karte je razvidno, da STO členi ozemlje Slovenije na **devet turističnih regij**, katerih imena so pretežno geografskega (Obala in Krasi, Savinjska...) oz. v manjši meri zgodovinskega izvora (Karniola, Dolenjska in Bela krajina). Pri tem so bile leta 2004 kot temeljne ali prednostne opredeljene štiri turistične regije ali "destinacije z enkratnimi prodajnimi potenciali" (Julijske Alpe, Obala in Krasi, Pohorje z okolico, Ljubljana z okolico), preostalih pet pa so bile opredeljene kot "ostala perspektivna področja". Hkrati je sedem od devetih regij podrobneje členjenih na skupno 21 turističnih subregij (STO, 2004). Žal avtorju tega prispevka od STO ni uspelo pridobiti podrobnejših informacij, na kakšen način je bila izoblikovana zgornja turistična regionalizacija, pa tudi ne, ali je v ta namen bila izdelana kakšna strokovna študija oz. podlaga.

V knjigi "Slovenija: turistični vodnik" (Chvatal, 1995) je Slovenija členjena na **enajst pokrajinskih enot**, imenovanih: 1. Ljubljana; 2. Gorenjska; 3. Posočje; 4. Obala in zaledje; 5. Notranjska in Postojna; 6. Kočevje in Bela Krajina; 7. Dolenjska; 8. Ob Savi; 9. Ob Savinji in Sotli; 10. Podravje; 11. Pomurje.

Zbirka knjig "Slovenija total" (Sever, 1993) je členjena po naslednjih **dvanajstih predelih Slovenije**: 1. Celje, Savinjsko; 2. Dolenjska; 3. Gorenjska; 4. Koroška; 5. Ljubljana; 6. Maribor, Podravje; 7. Notranjska; 8. Pomurje; 9. Posavje; 10. Posočje; 11. Primorje, Kras; 12. Zasavje.

V knjigi "Neznana Slovenija" (Stele, 1991) najdemo členitev na naslednjih **devet pokrajinskih enot**: 1. Gorenjska; 2. Koroška; 3. Štajerska; 4. Prekmurje; 5. Dolenjska; 6. Notranjska; 7. Bela krajina; 8. Primorska; 9. Istra.

V reviji "I – turistični vodnik po Sloveniji" (jesen – zima 2001) je bila spočetka uporabljena členitev Slovenije na naslednjih **sedem turističnih regij**: 1. Ljubljana; 2. Primorje; 3. Gorenjska; 4. Štajerska; 5. Notranjska; 6. Koroška; 7. Pomurje.

Izhajajoč iz zgornjih navedb lahko navedemo **probleme** v zvezi s turistično pokrajinskimi členitvami Slovenije. Najprej gre tu za neenovitost in razlike med členitvami, kar se kaže v različnem številu pokrajinskih enot in v njihovi različni geografski zamejenosti. Naslednji problem je, da turistične regionalizacije v precej primerih temeljijo na zvrstno drugih pokrajinskih enotah (zlasti zgodovinskih) ali izvedenkah iz njih in da torej kriterialno ne izhajajo iz posebnosti turističnega področja samega. Problem so tudi raznolika oz. nepoenotena poimenovanja turističnih pokrajin, ki so v nekaterih primerih vrh tega še vsebinsko problematična. Glede turistične regionalizacije ozemlja Slovenije se odpira še problem osrednjih vsebinskih izhodišč zanjo. Ta problem lahko izrazimo z naslednjim **vprašanjem**: ali naj bo osrednje izhodišče regionalizacije

- (1) 'turistično-strokovno-politično' konotirana in v turistično trženje usmerjena določitev (ne)prednostnih turističnih območij oz. destinacij v Sloveniji ali pa
- (2) čim bolj objektivno iz vrednotenje tistih značilnosti njenih pokrajinskih predelov, ki so pomembne za turizem?

Za turistično regionalizacijo, ki jo uporablja STO (glej zgornjo karto 1), se zdi, da odgovor na to vprašanje preveč izhaja iz zgornje opcije (1) in premalo iz opcije (2). In končno lahko kot problem navedemo še razmerje med turističnimi regionalizacijami in tistimi regionalizacijami, ki so pomembne na področjih družbene (samo)uprave in gospodarstva (upravne enote, statistične regije, 'razvojne regije', prihodnje politično-upravne pokrajine ipd.).

Neenovitost in vsebinske pomanjkljivosti tistih turističnih regionalizacij Slovenije, ki so namenjene trženju in/ali promociji slovenske turistične ponudbe, slednji **zmanjšujejo učinkovitost**, posameznim turističnim pokrajinam in območjem pa **otežujejo smiselno povezovanje** in zaokrožanje njihove turistične ponudbe. Nedorečeno razmerje med družbeno-upravnimi oz. administrativnimi regionalizacijami na eni strani in turističnimi na drugi **otežuje sinergijske učinke** med aktivnostmi na družbeno razvojnem, gospodarskem, turističnem in drugih področjih.

Ob zgornjih spoznanjih si je avtor pričujočega prispevka leta 2002 zadal **cilj izdelati tak predlog nove turistične regionalizacije Slovenije**, ki bi ne vseboval večine zgoraj navedenih

problemov, ki ne bi izhajal iz dotlej znanih turističnih regionalizacij Slovenije in ki bi temeljil na turistično relevantnih pokrajinskih značilnostih Slovenije. Izdelava tega predloga je prikazana v naslednjih točkah pričujočega delovnega zvezka, temelji pa na informacijah, pridobljenih v okviru magistrskega študijskega programa prostorskega planiranja in varstva okolja (IPŠPUP, Univerza v Ljubljani, 1992-1994) ter na avtorjevi dvajsetletni profesionalni praksi na področju prostorskega načrtovanja.

Način izdelave predloga turistične regionalizacije je bil jedrnato povedano naslednji:

- v obzir so bile vzete izbrane naravne in po človeku ustvarjene značilnosti Slovenije; njihove ozemelske zamejitve so bile ponderirane, prekrivane, primerjane in sintetizirane;
- 'objektivizirani' določitvi turistično-pokrajinskih mejnih črt na ozemlju Slovenije v prvi fazi je v drugi sledila hevristična oz. 'strokovno-subjektivna' dodelava teh mejnih črt, pri čemer so bile primerjalno upoštevane še dodatne teritorialne razmejitve in informacije o značilnostih posameznih predelov Slovenije;
- pri izboru stopnje podrobnosti členitve ozemlja Slovenije oz. določitvi števila predlaganih turističnih pokrajin je bilo pomembno izhodišče upoštevanje velike naravne in kulturne raznolikosti Slovenije;
- v zadnjem koraku je bil za predlaganih petnajst (variantno agregiranih v sedem) turističnih pokrajin in območij oblikovan predlog za njihovo poimenovanje.

Izoblikovani predlog turistične regionalizacija **se od predhodnih razlikuje** po metodi pristopa, stopnji upoštevanja pokrajinskih značilnosti, relevantnih za turizem, in po številu turističnih pokrajin. Obenem je bil pripravljen z namenom, da bi predstavljal izhodišče za strokovno razpravo in nadaljnjo dodelavo s strani zainteresiranih subjektov, zlasti tistih iz turističnega sektorja.

Predlog turistične regionalizacije, ki je predstavljen v pričujočem delovnem zvezku, je bil oblikovan leta 2002 in nato uporabljen v reviji "I – turistični vodnik po Sloveniji". **Predlog je bil** v obliki prispevka **predstavljen** na turistični strokovni konferenci Dnevi Turistice – Encuentros 2004 (Portorož, 18. in 19. 3. 2004) in kasneje v marcu/sušcu 2006 v pisnem izvlečku več slovenskim državnim organom ter turističnim organizacijam. Pričujoči delovni zvezek je vsebinska nadgradnja in razširitev prispevka, ki je bil izdan na zgoščenki konference Dnevi Turistice – Encuentros 2004.

2. POJMI IN METODA

Za obravnavano temo so pomembni pojmi, nanašajoči se na (1) turizem in njegove povezave z (geografskim) prostorom ter na (2) pokrajino oz. regijo in njene značilnosti.

Osnovno določilo **turizma** je potovanje in začasna sprememba kraja bivanja zaradi oddiha, razvedrila in/ali drugih razlogov (izobraževanja, sklepanja poslov...) (Bajec, 1994). Osrednji pojmi, ki jih navaja strokovna in druga literatura (Krušič, 1995; Dolgoročni plan RS, 1998) v zvezi s turizmom in njegovimi povezavami z (geografskim) prostorom, so naslednji:

- (a) naravna dediščina (naravne vrednote);

- (b) naravne značilnosti (nekega območja);
- (c) rastlinstvo in živalstvo (nekega območja);
- (č) kulturna in zgodovinska dediščina ter drugi deli po človeku preoblikovanega oz. izgrajenega prostora (ki so zaradi svoje zanimivosti primerni za turistično izrabo);
- (d) umetnostni spomeniki;
- (e) kulturne institucije;
- (f) značilna hrana in pijača (nekega območja);
- (g) gostinska ponudba (mreža le-te v prostoru);
- (h) prenočišča;
- (i) zabavišča;
- (j) prometno omrežje.

'Pokrajina' je pojem, ki označuje manjše ali večje ozemlje (glede na njegove skupne značilnosti) (Bajec, 1994). V tem prispevku je ta pojem izenačen s pojmom **'regija'** (območje, zemljepisni predel) in nima pomena upravno ozemeljske enote. Pokrajina je torej nek zaključen geografski prostor, ki se po svojih skupnih, kriterialno izbranih značilnostih razlikuje od drugega prostora. Nek obsežnejši prostor lahko regionalno členimo glede na takšno ali drugačno značilnost (pojav, vidik) ali izbran sklop le-teh. Rezultat takšnih členitev so različne regionalizacije, ki so posledica upoštevanja ožjega ali širšega nabora značilnosti, npr. (1) šolske, zdravstvene, kmetijske in druge 'tematsko ožje' regije na eni strani in (2) naravne, zgodovinske, administrativne in druge 'tematsko širše' regije na drugi strani (Pogačnik, 1992).

Turistične pokrajine ali regije spadajo v prvo skupino prej navedenih regij. V tem prispevku so pojmovane kot zemljepisni predeli, katerih osnovno določilo so tiste njihove posebne, njim pripadajoče značilnosti, ki so pomembne z vidika turistične izrabe in se hkrati odražajo na prostorsko regionalni ravni (in ne na prostorsko lokalni ravni ali na prostorsko nadregionalnih ravneh).

Izdelava predlagane turistične regionalizacije Slovenije je **metodološko potekala** skozi naslednje faze:

- a) opredelitev naravnih in antropogenih (po človeku ustvarjenih ali preoblikovanih) značilnosti oz. sestavin prostora, ki so v zvezi s turizmom;
- b) izbor regionalno obeleženih značilnosti oz. sestavin prostora iz celote predhodno opredeljenih;
- c) pridobitev prostorsko opredeljenih podatkov in informacij o izbranih značilnostih oz. sestavinah prostora;
- d) analiza, interpretacija, (prostorsko) izvrednotenje in sinteza izbranih značilnosti;
- e) oblikovanje delovnega osnutka turistične regionalizacije;
- f) dodelava delovnega osnutka in oblikovanje predloga turistične regionalizacije Slovenije.

Rezultat koraka a) je v osnovi opisan že zgoraj, tj. v začetku poglavja 2., rezultati ostalih korakov pa so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju.

V zvezi z metodo dela velja izpostaviti, da je bil osnovni prijem, ki je bil uporabljen pri pripravi predlagane regionalizacije, **ponderirano slojno oz. 'prosojnično' prekrivanje** in položajno primerjanje ter sintetiziranje/združevanje mej iz izbranih (že prej pripravljenih) regionalnih razmejitev območja Slovenije. Tako sta bili pripravljene najprej delni sintezi nekaterih od izbranih razmejitev in nato končna sinteza vseh izbranih razmejitev.

3. IZBOR TURISTIČNO POMEMBNIH REGIONALNIH ZNAČILNOSTI PROSTORA IN PODATKI ZANJE

Glede na to, da nas v prispevku zanimajo teritorialno zamejena območja (za zastavljeno temo), smo glede njihovega opredeljevanja vezani povečini na tiste značilnosti oz. sestavine prostora, ki so prostorsko opredeljive in hkrati v glavnem arealne (ne pa točkovne ali linijske) ter po možnosti že tudi podatkovno, tj. (geografsko) prostorsko opredeljene. Slednje velja poudariti zato, ker delo v zvezi s predlagano turistično regionalizacijo ni predpostavljalo izvornega zbiranja in obdelave podatkov z namenom tvoriti druge nove regionalizacije, ki bi služile šele kot vhodni vir podatkov za tvorbo predmetne turistične regionalizacije. Slednja je bila torej izdelana na osnovi s strani drugih subjektov **že izdelanih** in tukaj primerno odbranih in uporabljenih **regionalizacij Slovenije**.

Zgoraj navedene osrednje pojme, ki so v zvezi s turizmom in hkrati prostorom, lahko razdelimo na tiste, ki so v zvezi z naravo, in na tiste, ki so v zvezi s kulturo (pojmovano v najširšem pomenu te besede). Obenem lahko večino od njih 'prevedemo' v fizično obstoječe in arealno ter hkrati regionalno izražene značilnosti oz. sestavine prostora kot sledi:

- a) **naravne značilnosti oz. sestavine prostora:** območja naravne dediščine (naravnih vrednot); območja s sorodnimi naravnimi značilnostmi; krajine; območja pojavljanja značilnih rastlin in živali;
- b) **kulturne (antropogene) značilnosti oz. sestavine prostora:** krajine; objekti in območja kulturne ter zgodovinske dediščine (spomenikov, etnoloških posebnosti, narečij...); območja raznolikih drugih zanimivosti (kulturnih, rekreacijskih, razvedrilnih...); prostorsko relativno zaključena omrežja, pripadajoča posameznim prometnicam ali potem.

Izhajajoč iz zgornje razdelitve turistično pomembnih značilnosti oz. sestavin prostora in upošteva je razpoložljivost že izdelanih regionalizacij Slovenije so bili za pripravo predmetne turistične regionalizacije izbrani in uporabljeni spodaj navedeni rezultati 'sektorskih' regionalizacij oz. podatki o spodaj navedenih vrstah območij (pri tem gre za takšne vrste območij, ki imajo z zornega kota njihove velikosti 'regionalno obeležje'):

a) 'naravni' sklop regij in območij:

- naravnogeografske regije;
- območja značilnih krajinskih vzorcev (krajinske regije);
- območja narodnega, regijskih in krajinskih parkov;

b) 'kulturni' sklop regij in območij:

- območja narečnih skupin;

- arhitekturne regije;
- oblačilna območja (tipi noše);
- pomembnejša območja kulturne dediščine.

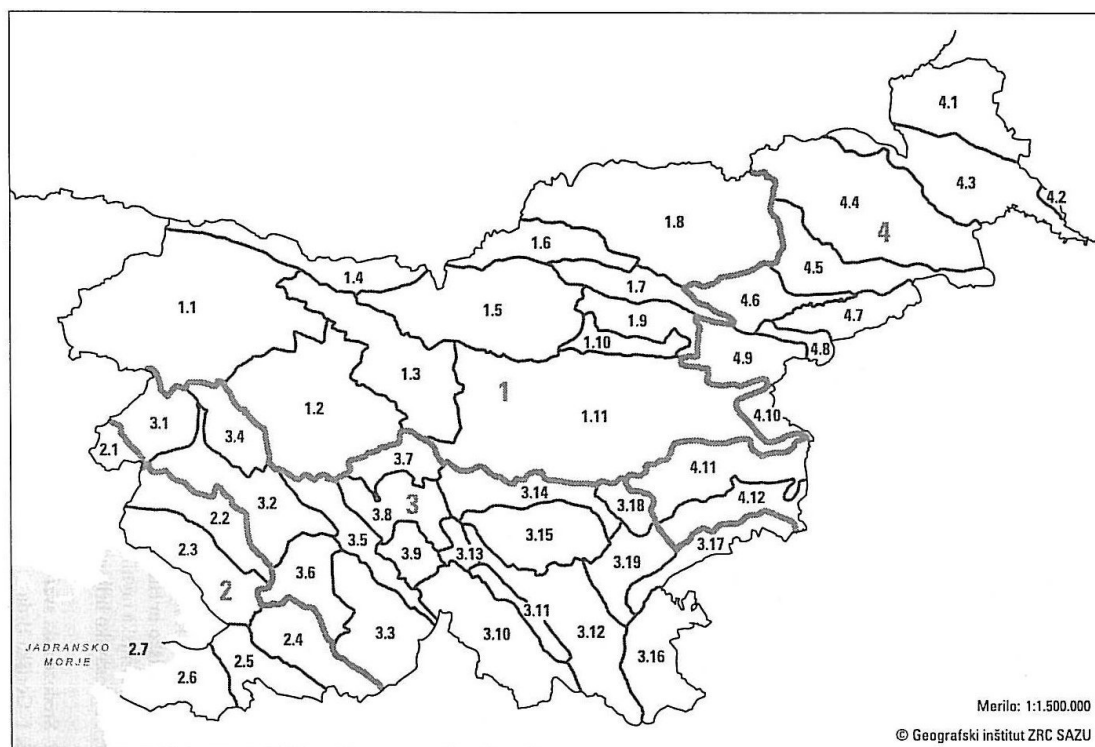
Za vse zgoraj navedene regije in območja so v strokovni literaturi in virih na voljo podatki o njihovih zamejitvah. Interpretacija in način uporabe teh podatkov za namen izdelave predmetne turistične regionalizacije sta predstavljena v nadaljevanju.

4. IZVREDNOTENJE PODATKOV IZ REGIONALNO OBELEŽENIH ČLENITEV PROSTORA – 'NARAVNI' SKLOP REGIJ IN OBMOČIJ

Pri izvrednotenju podatkov so najprej posebej oz. v enotnem 'paketu' obdelani tisti, ki se nanašajo na naravne značilnosti oz. sestavine prostora Slovenije. Pri tem gre zaporedoma za obravnavo (1) naravnogeografskih regij, (2) območij značilnih krajinskih vzorcev (krajinske regije) in (3) območij narodnega, regijskih in krajinskih parkov. Obravnava naštetih se v tej točki zaključi s tvorbo sinteznega izvrednotenja podatkov o (1), (2) in (3).

4.1. NARAVNOGEOGRAFSKE REGIJE

Tukaj uporabljena **naravnogeografska regionalizacija Slovenije** (Kladnik et al, 1996) členi ozemlje Slovenije izhajajoč iz naravnih pokrajinskih sestavin (površje, podnebje...), deloma pa tudi tistih družbenih sestavin, ki so z naravnimi močno povezane (naselja, raba tal). Slovenijo deli na štiri glavna naravnogeografska območja oz. **makroregije**: (1) **Alpski**, (2) **Sredozemski**, (3) **Dinarski** in (4) **Panonski svet**. Te štiri makroregije so nadalje členjene na 49 mezoregij, slednje pa še podrobneje na mikroregije. Zamejitev makroregij in mezoregij prikazuje karta 2 v nadaljevanju.

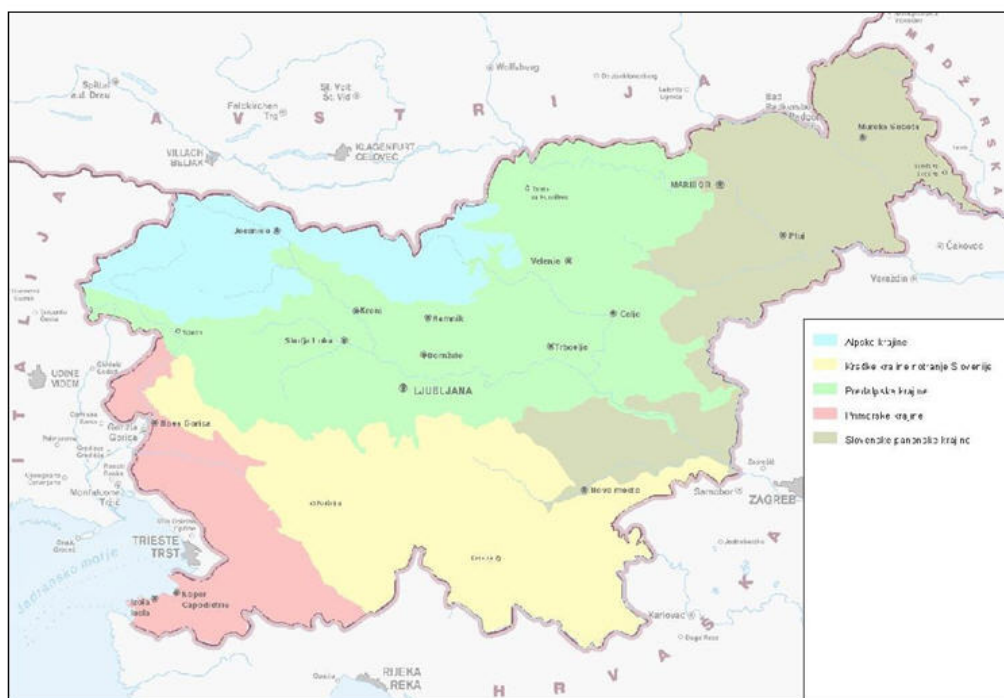

Karta 2: Naravnogeografska regionalizacija Slovenije – makroregije in mezoregije
(Kladinik et. al, 1996)

Zgoraj prikazane makroregije so avtorji zadevne naravnogeografske regionalizacije členili tudi na **submakroregije**, ki so agregati mezoregij (Perko, 1998).

4.2. OBMOČJA ZNAČILNIH KRAJINSKIH VZORCEV SLOVENIJE – KRAJINSKE REGIJE

Krajina je pojem, ki ne izhaja izključno iz naravnih sestavin (procesov) prostora, temveč je rezultat med drugim tudi človekovega delovanja. Za razliko od pokrajine za krajino niso opredelilne prostorske meje, temveč podoba prostora (Marušič, 1993). Spričo tega je krajina za neko državo (in širša ozemlja) kulturno identifikacijska prvina. '**Kulturna krajina**' je sad delovanja naravnih procesov, bioloških vrst in človeka (Marušič, 1996). Rezultat raziskovanja značilnih krajinskih vzorcev Slovenije je členitev njenega ozemlja na '**krajinske regije**', kakor so prikazane na karti 3 (MOP – Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, 2003).

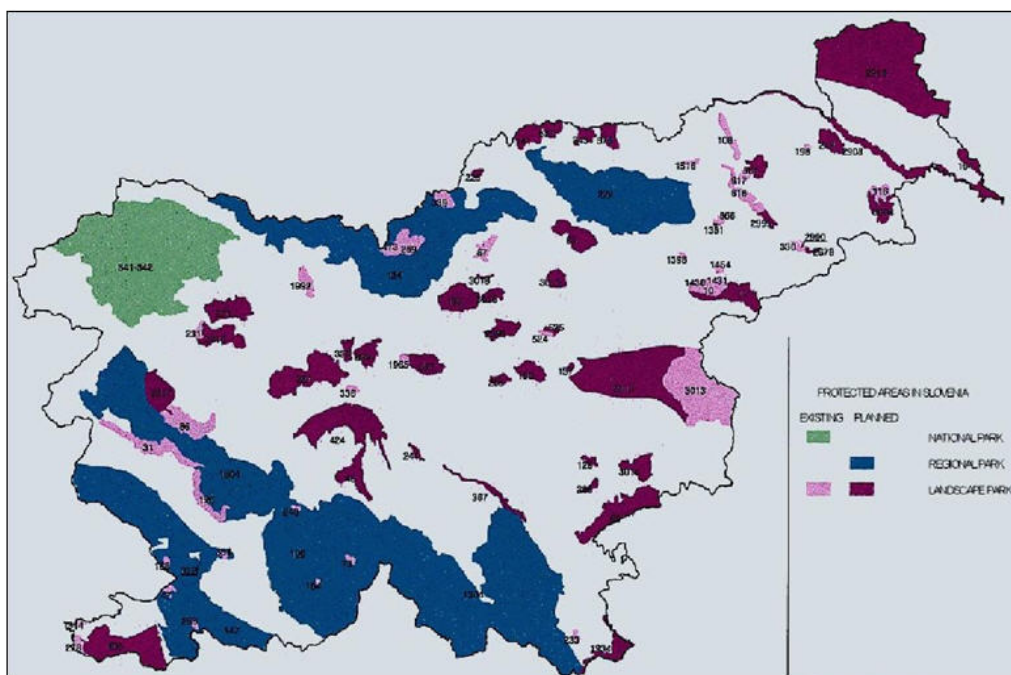

Karta 3: Območja značilnih krajinskih vzorcev Slovenije – krajinske regije (modro: Alpska krajina; rumeno: Kraške krajine; zeleno: Predalpske krajine; rdeče: Primorske krajine; rjavo: Panonske krajine) (MOP, Urad RS za prostorsko planiranje, 2003)

4.3. OBMOČJA NARODNEGA, REGIJSKIH IN KRAJINSKIH PARKOV

Glede na to, da so za turizem z vidika naravnih sestavin prostora pomembni tisti deli ozemlja neke države, ki zaradi svoje **izjemnosti, redkosti in/ali ohranjenosti narave** premorejo posebno vrednost, je pri pričujočem delu smiselno upoštevati tudi večja območja s tovrstno vrednostjo, tj. območja oz. zamejitve narodnega, regijskih in krajinskih parkov v Sloveniji. Pri tej temi sicer ne moremo govoriti o tovrstni regionalizaciji Slovenije, saj omenjeni parki ne 'pokrivajo' celotnega ozemlja RS. Kljub temu pa so območja navedenih parkov in njihove meje za pripravo turistične regionalizacije uporabljiva – ne le zaradi njihove regionalno primerljive razsežnosti in homogenih značilnosti njim pripadajočih ozemelj, temveč tudi zato, ker naj bi meje turističnih regij po možnosti ne sekale oz. prečile območij omenjenih parkov.

Na karti 4 (MOP, Urad RS za prostorsko planiranje, 1998) prikazana območja so Triglavski narodni park (zeleno), načrtovani regijski parki (modro) in krajinski parki (razglašeni – svetlo rdeče in načrtovani – temno rdeče). Ta uporabljena karta je sicer nekoliko starejšega datuma, a tudi na vsebinsko primerljivih novejših kartah prikazi niso bistveno različni.

Karta 4: Narodni, regijski in krajinski parki v Sloveniji (MOP, Urad RS za prostorsko planiranje, 1998)

4.4. SINTEZNI PRIKAZ RAZMEJITEV – 'NARAVNI' SKLOP REGIJ IN OBMOČIJ

Vsi poteki meja regij oz. območij iz zgoraj prikazanih kart 2 – 4, ki so služile kot '**prosojnice**', so bile prenešeni na eno karto, nato pa so bili iz vrednoteni skupni poteki njihovih meja. V ta namen so bili različnim vrstam meja najpoprej dodeljeni **ponderji (uteži)**.

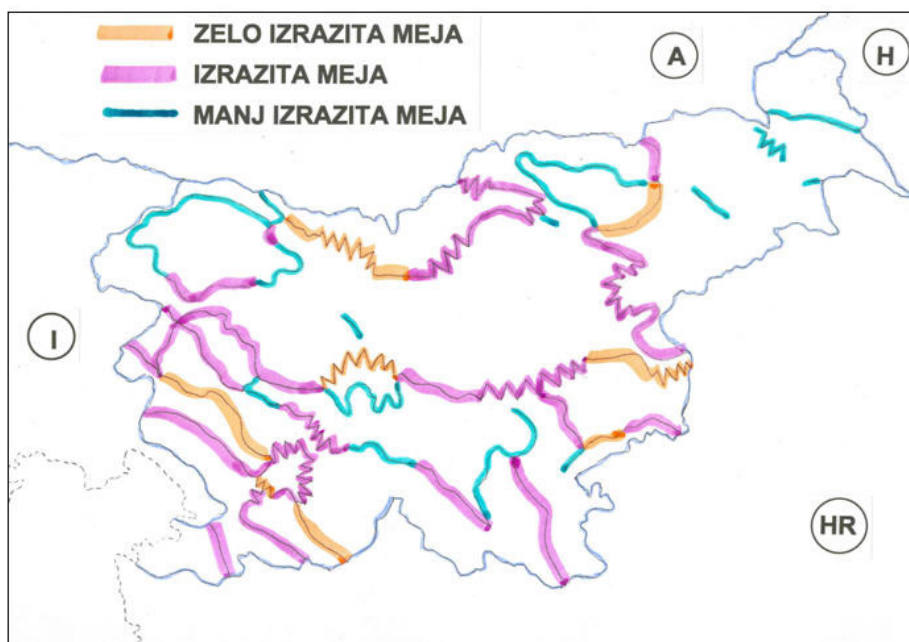
Ponderiranje je potrebno zato, ker upoštevane prostorske značilnosti oz. sestavine nimajo enake 'teže' oz. relevance. Meja naravnogeografske makroregije je npr. vsebinsko pomembnejša oz. glede prostorskih značilnosti izrazitejša kot meje med subregijami znotraj te makroregije. In tudi narodni park je kot prostorska entiteta pomembnejši (bolj izrazit, redkejši, dragocen) kot krajinski park – enako velja za prostorske zamejitve teh teritorialnih entitet. Izbira vrednosti ponderjev je bila zasnovana na preprost način – uporabljene so bile zgolj **vrednosti ponderjev 1, 2 in 3**, pri čemer pomeni ponder 3 večjo težo od ponderja 2, ta pa večjo težo od ponderja 1. Dodelitev nekega ponderja neki naravni značilnosti oz. meji njenega območja (glej spodnjo tabelo 1) je izhajala iz subjektivne strokovne ocene avtorja delovnega zvezka o večjem ali manjšem pomenu upoštevanih naravnih značilnosti. Pri kartografskem iz vrednotenju skupnih oz. lokacijsko koincidenčnih potekov mej različnih vrst naravnih značilnosti so bili ponderji koincidenčnih mej sešteti.

Ponderji so omogočili, da se je za iz vrednotene odseke skupnega poteka meja različnih vrst regij oz. območij (tj. 'naravnih' teritorialnih entitet iz točk 4.1., 4.2. in 4.3.) pokazalo, koliko je na nekem odseku skupne meje le-ta prostorsko (ne)izrazita oz. vsebinsko bolj/manj pomembna.

Tabela 1: Ponderji za meje različnih vrst 'naravnih' regij ali območij

Vrsta regije ali območja	Ponder	Opomba
naravnogeografska makroregija	3	
naravnogeografska submakroregija	1	submakroregije so enote znotraj neke makroregije in so agregati mezoregij
območje značilnih krajinskih vzorcev – krajinska regija	1	meja takega območja je bila na sinteznem prikazu zarisana oz. upoštevana le tam, kjer se njen potek razlikuje od poteka meje naravnogeografske makroregije
narodni park, regijski park	2	
krajinski park	1	

Skupni poteki meja različnih vrst 'naravnih' regij oz. območij so bili **izvrednoteni na grafično-numerični način**, ki je bil izvajan **manualno**, torej ne računalniško. To izvrednotenje je potekalo tako, da so bili skupni poteki meja različnih vrst območij lokacijsko identificirani in po posameznih odsekih skupnega poteka pondersko 'sešteti'. Skupni poteki meja so bili lokacijsko identificirani tam, kjer so meje dveh ali treh različnih vrst območij razvidno blizu ena druge in so hkrati vzporedno potekajoče na dovolj dolgi razdalji. Pri izvrednotenju oz. na sinteznem grafičnem prikazu so bile upoštewane samo tiste posamične meje ali skupni poteki različnih vrst meja, za katere je bila vrednost ali seštevek ponderjev 2 ali več. Rezultat omenjenega izvrednotenja je **sintezna karta**, prikazana na karti 5. Na njej so **nazobčano izrisani** tisti odseki neke skupne meje, na katerih poteki izvornih meja dveh ali treh vrst regij (območij) lokacijsko niso povsem sovpadajoči, temveč zgolj bližnji. To pojasnilo velja tudi za nazobčano izrisane meje na drugih kartah v tem prispevku. Ob tem naj še pripomnimo, da so prikazi na prostoročno izdelanih barvnih kartah v nadaljevanju zgolj ilustrativne priredbe izvornih kart v večjem, tj. bolj podrobnem merilu.

Karta 5: Sintezni prikaz potekov meja različnih vrst 'naravnih' regij in območij

'Zelo izrazita meja' na zgornji karti 5 ima seštevek ponderjev 4 – 5, 'izrazita meja' seštevek 3 in 'manj izrazita meja' seštevek 2. Karta kaže, da je po 'naravnem' sklopu izbranih regionalno

obeleženi značilnosti oz. sestavin prostora ozemlje Slovenije precej razčlenjeno oz. raznoliko. Izrazito je razčlenjeno zlasti na (jugo)zahodu, manj na severovzhodu.

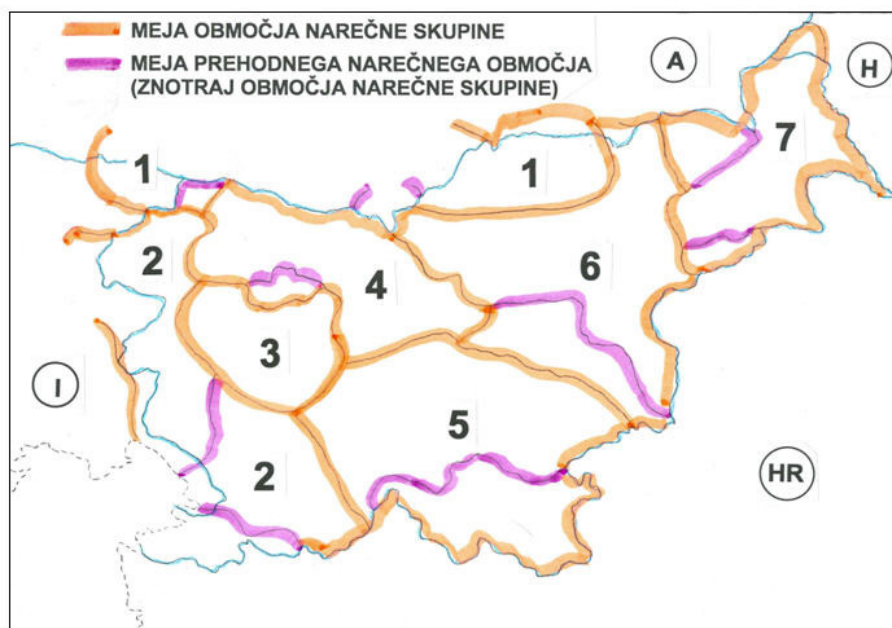
5. IZVREDNOTENJE PODATKOV IZ REGIONALNO OBELEŽENIH ČLENITEV PROSTORA – 'KULTURNI' SKLOP REGIJ IN OBMOČIJ

Po zgornjem (sinteznem) izvrednotenju podatkov, nanašajočem se na 'naravni' sklop regij in območij, sledi metodološko enako izveden 'paket' izvrednotenja podatkov o kulturnih značilnostih oz. sestavinah prostora Slovenije – in sicer z namenom, da kasneje oba 'paketa' združimo in iz njiju naredimo skupno sintezo. Pri izvrednotenju 'kulturnih' značilnosti gre v nadaljevanju zaporedoma za obravnavo (1) območij narečnih skupin, (2) arhitekturnih regij, (3) oblačilnih območij (tipov noš) in (4) pomembnejših območij kulturne dediščine. Obravnava naštetih se v tej točki zaključuje s tvorbo sinteznega izvrednotenja podatkov o (1), (2), (3) in (4).

5.1. OBMOČJA NAREČNIH SKUPIN

Jezik neke človeške skupnosti je najpomembnejše sredstvo za komuniciranje med njenimi člani. Razlike med jeziki govorijo med drugim tudi o teritorialnih delitvah ozemelj, na katerih je uveljavljen ta ali drugi (dominantni) jezik. **Zemljepisna razprostranjenost jezika** (ali tudi jezikovnega narečja) je tako lahko pokazatelj tega, kolikšno je območje, ki pritiče neki povezani človeški skupnosti. Pričakujemo lahko, da imajo pripadniki takšne skupnosti tudi druge sorodne kulturne značilnosti.

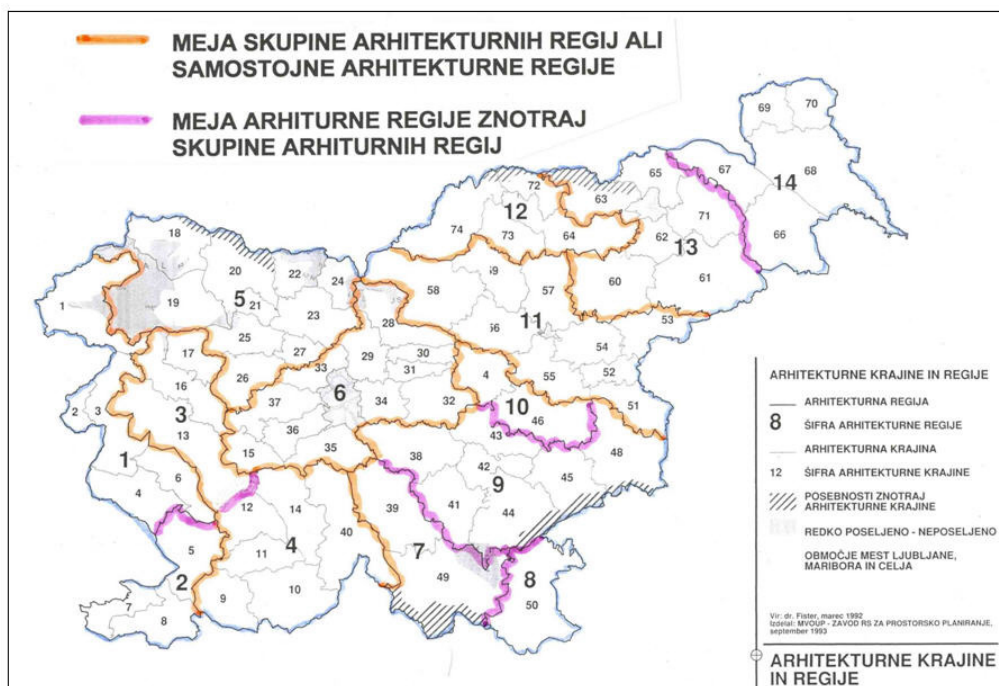
Izhajajoč iz zgornjega je bila za izdelavo turistične regionalizacije uporabljena tudi '**Karta slovenskih narečij**' (Logar in Rigler, 1993). Karta 6 v nadaljevanju prikazuje izvrednotene meje območij narečnih skupin iz omenjene karte, obenem pa tudi izvrednotene meje prehodnih narečnih območij. Karta prikazuje sedem narečnih skupin slovenskega jezika po stanju leta 1935. Potrebno je poudariti, da so bili dejavniki oblikovanja narečne členitve raznoliki, najpomembnejši med njimi pa gorovja, hribovja in obsežni gozdovi (torej entitete, ki sodijo v 'naravni' sklop značilnosti prostora) ter trajnejše politične, fevdalne, samostanske in cerkveno-upravne meje – te so stoletja usmerjale medsebojne komunikacije in gibanje prebivalstva.

Karta 6: Območja narečnih skupin slovenščine v l. 1935 (1: koroška skupina, 2: primorska s.; 3: rovtarska s.; 4: gorenjska s.; 5: dolenska skupina z belokranjskimi narečji; 6: štajerska s.; 7: panonska s.) (vir za pripravo karte: Logar in Rigler, 1993).

5.2. ARHITEKTURNE KRAJINE IN REGIJE

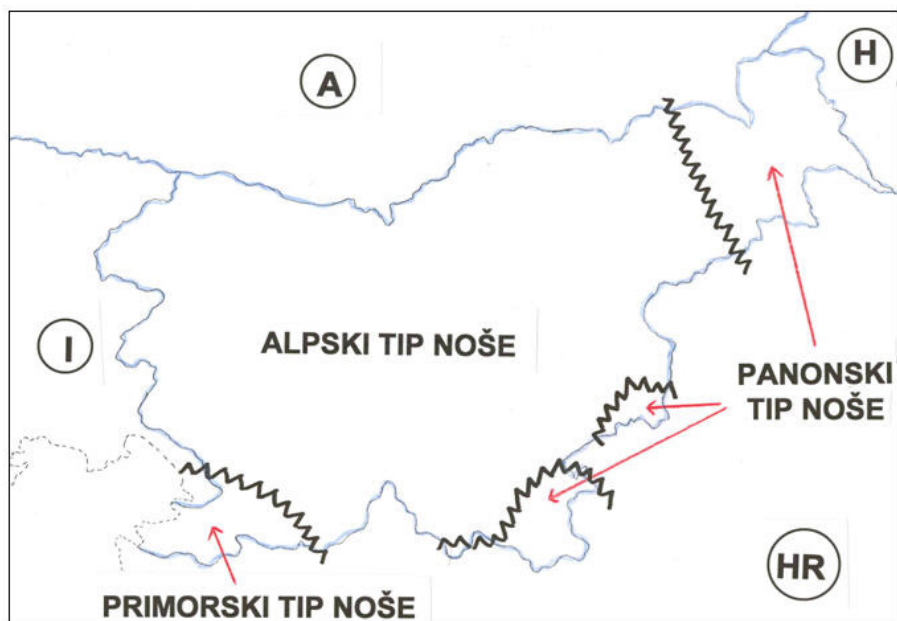
Slovenska arhitekturna in urbanistična stroka oz. znanost v zvezi z identiteto grajenega prostora oz. stavbne in naselbinske dediščine ugotavlja, da je na Slovenskem danes 74 geografsko določljivih **arhitekturnih krajin**, ki so medsebojno povezane v 14 večjih **arhitekturnih regij** (Fister, 1993). Arhitekturne krajine in regije so opredeljene glede na sestavine arhitekturne (in urbanistične) tipologije, tj. glede na značilnosti naselij, prostorske dominante in posebnosti, komplekse stavb, značilnosti same stavbe, barvnost, uporabljena gradiva, značilnosti strehe in arhitekturnih členov. Arhitekturna krajina je prostorska enota, v kateri je zaradi specifičnih pogojev razvoja mogoče razpoznati enotna merila vseh vrst gradenj, ki so in ki še sooblikujejo identiteto prostora. Več 'sorodnih' arhitekturnih krajin sestavlja arhitekturno regijo, več 'sorodnih' le-teh pa **skupino arhitekturnih regij**. Prikazane so na karti 7 v nadaljevanju (Fister, 1993), na kateri zaporedne številke pomenijo: 1 in 2 – skupina primorskih arhitekturnih regij (= a. r.); 3 in 4 – skupina idrijsko-notranjskih a. r.; 5 – samostojna gorenjska a. r.; 6 – samostojna ljubljanska a. r.; 7, 8, 9 in 10 – skupina dolenskih a. r.; 11 – samostojna štajerska (t. j. savinjsko-kozjanska) a. r.; 12 – samostojna koroška a. r.; 13 in 14 – skupina podravsko pomurskih a. r.

Karta 7: Arhitekturne krajine in regije (Fister, 1993; barvni dorisi in napisa zgoraj levo na karti: avtor prispevka)

5.3. OBLAČILNA OBMOČJA

Etnološke raziskave o noši slovenskega agrarnega (zlasti kmečkega) prebivalstva v 19. stoletju navajajo med drugim tipološko in pokrajinsko opredelitev takratne noše. Tipološko jo členijo na (a) alpski, (b) primorski in (c) panonski **tip noše**, za vsakega od njih pa okvirno opredeljujejo tudi '**oblačilna območja**', kjer je bil posamezni tip noše prevladujoče pojava (Makarovič, 1991). Pokrajinsko razprostranjenost navedenih tipov noše v 19. stoletju prikazuje Karta 8 v nadaljevanju. V zvezi z mejami posameznih oblačilnih območij je potrebno poudariti, da so bile teritorialno-zamejitveno precej 'neostre' oz. nedoločne – bolj primerno bi jih bilo pojmovati kot pasove, v katerih je en tip noše postopoma prehajal v drugega.

Karta 8: Meje oblačilnih območij, tj. območij različnih tipov noše v 19. stoletju (vir za pripravo karte: Makarovič, 1991)

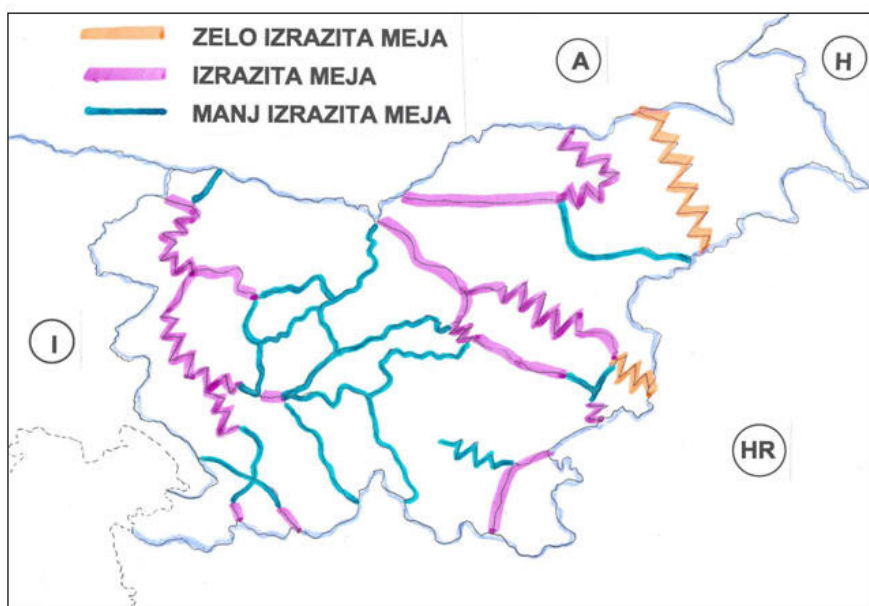
5.4. SINTEZNI PRIKAZ RAZMEJITEV – 'KULTURNI' SKLOP REGIJ IN OBMOČIJ

Sintezni prikaz razmejitev je bil za 'kulturni' sklop regij in območij izdelan metodološko analogno sinteznemu prikazu razmejitev za 'naravni' sklop. Tudi v tem primeru so bile vse vrste regij (območij) oz. njihovih meja **ponderirane**, in sicer metodološko enako kot pri 'naravnem' sklopu. Dodeljene ponderje prikazuje spodnja **tabela 2**.

Tabela 2: Ponderji za meje različnih vrst 'kulturnih' regij ali območij

Vrsta regije ali območja	Ponder
območje narečne skupine	2
prehodno narečno območje (znotraj območja narečne skupine)	1
skupina arhitekturnih regij ali samostojna arhitekturna regija	2
arhitekturna regija znotraj skupine arhitekturnih regij	1
oblačilno območje (območje enega tipa noše)	2

Skupni poteki meja različnih vrst 'kulturnih' regij ali območij so bili lokacijsko identificirani tam, kjer je razvidna bližina poteka dveh ali več različnih vrst meja, pri čemer je skupni potek prisoten na razločno dolgem odseku. Enako kot pri 'naravnem' sklopu so bile posamezne vrste mej in skupni poteki meja različnih vrst 'kulturnih' območij iz vrednoteni in grafično prikazani na sintezni karti samo v primeru, ko je bila vrednost oz. seštevek ponderjev zanje 2 ali več. Rezultat omenjenega iz vrednotenja je prikazan na karti 9 v nadaljevanju. Na njej so nazobčano izrisani tisti odseki skupnega poteka meja, na katerih poteki meja dveh ali treh različnih vrst območij lokacijsko niso povsem sovpadajoči, temveč zgolj bližnji.

Karta 9: Sintezni prikaz potekov meja različnih vrst 'kulturnih' regij in območij

'Zelo izrazita meja' na zgornji karti 9 ima seštevek ponderjev 5 – 6, 'izrazita meja' seštevek 3 – 4 in 'manj izrazita meja' seštevek 2. Karta kaže, da je po 'kulturnem' sklopu regionalno obeleženih značilnosti oz. sestavin prostora ozemlje RS precej razčlenjeno, in sicer bolj izrazito v vzhodni polovici Slovenije in na njenem skrajnem zahodu.

Pri pripravi sinteznega prikaza za 'kulturni' sklop regij oz. območij so bila upoštevana tudi **območja pomembnejše kulturne dediščine** (Dolgoročni plan RS, 1998). Ta za razliko od 'kulturnih' značilnosti, obravnavanih v zgornjih točkah 5.1., 5.2. in 5.3., ne pokrivajo zvezno celotnega ozemlja Slovenije, temveč so na njem 'mozaično' razporejena, tj. prisotna le tu in tam. Spričo tega pri ponderiranju niso bila upoštevana (tj. zanje ponderji niso bili opredeljeni), pri izvedenju skupnih potekov meja in njihovem sinteznem grafičnem prikazu pa so bila upoštevana kot korektiv, namreč v smislu manjšega zamikanja oz. prilagajanja odsekov iz-točk-5.1.-5.2.-5.3.-sintezno-izvedenih meja povsod tam, kjer se nahajajo meje območij pomembnejše kulturne dediščine.

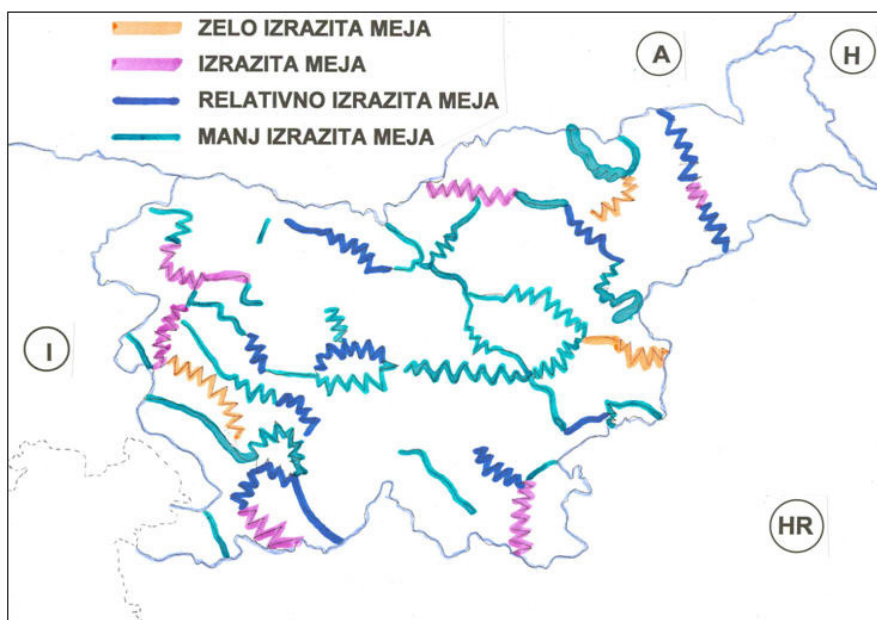
6. OBLIKOVANJE DELOVNEGA OSNUTKA, OSNUTKA IN PREDLOGA TURISTIČNE REGIONALIZACIJE SLOVENIJE

Izhajajoč iz zgoraj opisane priprave obeh sinteznih prikazov skupnih potekov meja različnih vrst 'naravnih' in 'kulturnih' regij oz. območij je bil v nadaljevanju pripravljen delovni osnutek turistične regionalizacije Slovenije. Priprava le-tega je potekala analogno pripravi obeh predhodnih sinteznih prikazov, torej tako, da sta bila oba sintezna prikaza (za 'naravni' in 'kulturni' sklop) uporabljena kot '**prosojnici**', ki sta služili za izvedenju in zaris skupnih potekov meja na novi, '**dvakratno sintezni**' karti. Izvedenju je predhodilo ponderiranje posameznih stopenj izrazitosti meja, kakor je prikazano v tabeli 3 v nadaljevanju.

Tabela 3: Ponderji za različne stopnje izrazitosti sinteznih meja 'naravnih' in 'kulturnih' regij ter območij

Stopnja izrazitosti meje	Ponder
zelo izrazita meja ('narava' iz karte 5, 'kultura' iz karte 9)	3
izrazita meja ('narava' iz karte 5, 'kultura' iz karte 9)	2
manj izrazita meja ('narava' iz karte 5, 'kultura' iz karte 9)	1

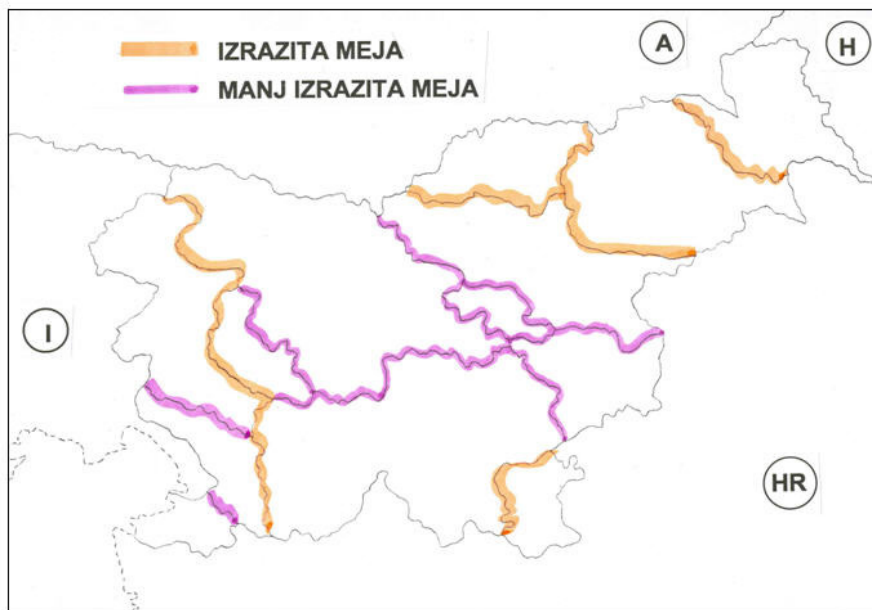
Izvrrednotenje odsekov **skupnega poteka meja** iz sinteznega prikaza za 'naravni' sklop in meja iz sinteznega prikaza za 'kulturni' sklop je bila izvedena metodološko enako kot poprej za oba 'vhodna' sintezna prikaza (identifikacija dovolj dolgih odsekov koincidenčnega ali razvidno bližnjega poteka meja iz obeh sinteznih prikazov, seštevanje ponderjev posameznih odsekov meje). Pri izvrrednotenju niso bile upoštevane meje oz. njihovi skupni poteki, za katere je bila (sešteta) vrednost ponderja manjša od 2. Rezultat tvorbe te **prosojnično-numerično tvorjene 'sinteze dveh predhodnih sintez'** je prikazan na **karti 10** v nadaljevanju. Na njej so nazobčano izrisani tisti odseki skupnega poteka meja, na katerih poteki meja iz obeh vhodnih sinteznih prikazov lokacijsko niso povsem sovpadajoči, temveč zgolj bližnji.

Karta 10: Delovni osnutek turistične regionalizacije Slovenije (sinteza dveh vhodnih sintez)

Pri zarisovanju potekov meja na prikazanem delovnem osnutku turistične regionalizacije (glej karto 10 zgoraj) so bili skupni poteki 'naravnih' in 'kulturnih' meja razvrščeni v štiri stopnje izrazitosti, in sicer glede na seštevek v tabeli 3 navedenih ponderjev: (a) seštevek 5 – 6: zelo izrazita meja; (b) seštevek 4: izrazita meja; (c) seštevek 3: relativno izrazita meja; (č) seštevek 2: manj izrazita meja.

Dokajšnja **prostorska 'heterogenost'** oz. 'razbitost' rezultata, razvidnega iz zgornje karte 10, je posledica razlik med poteki na eni strani sinteznih 'naravnih' in na drugi sinteznih 'kulturnih' meja, obenem pa tudi posledica pondersko enakovrednega upoštevanja ene in druge skupine meja (metodološko bi bilo sicer možno pondersko dali prednost bodisi

'naravnim' bodisi 'kulturnim' mejam). Prav zaradi omenjene 'heterogenosti' je bilo potrebno dobljeni rezultat delovnega osnutka **poenostaviti**, oz. narediti nazornejšega. To je bilo storjeno tako, da je bila večina mej z zgoraj navedenimi seštevki ponderjev (a), (b) in (c) uvrščena v novo kategorijo (1) 'izrazita meja', večina mej s seštevkom ponderjev (č) pa v novo kategorijo (2) 'manj izrazita meja'. Poteki meja (1) in (2) so razvidni iz karte 11 v nadaljevanju. Pri tem je potrebno poudariti, da so bili poteki meja (1) in (2) iz vrednoteni in zarisani tako, da potekajo **po občinskih mejah** (GURS, 2004), obenem pa so posledica do neke mere **'hevristično' izbranih odločitev** o tem, katere medsebojno blizu potekajoče meje iz karte 10 združiti, katerih ne upoštevati, na katere občinske meje jih prestaviti ipd.

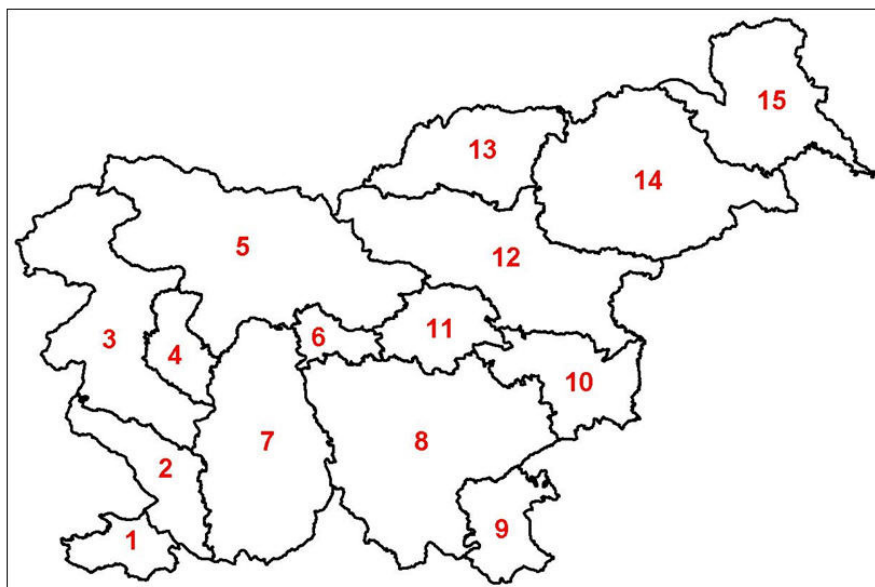
Karta 11: Osnutek turistične regionalizacije Slovenije (dodelava sinteze dveh vhodnih sintez)

V končni fazi izvedbe zadane naloge je bil dobljeni osnutek regionalizacije **preverjen** glede na dodatne oz. pomožne informacije in podatke. Potreba po tem se je namreč pokazala zaradi nejasnega ali vprašljivega rezultata v osnutku regionalizacije za nekatere dele Slovenije (območje okoli Ljubljane, odsotnost meje med Notranjsko in Dolenjsko...). **Uporabljene dodatne informacije** se nanašajo na: (a) občine, ki so se povezane pri organizaciji lastnih nalog na področju turizma (lokalne turistične organizacije, medobčinske turistične zveze); (b) členitve na regije v nekaterih slovenskih turistično promocijskih gradivih (regionalizacija, ki jo je uporabljalo Združenje turističnih kmetij Slovenije v l. 2000; revija I – turistični vodnik po Sloveniji...); (c) občine, ki so v letih 2000-2002 skupaj podale predlog za ustanovitev 'svoje' upravno-politične pokrajine; (č) občinske meje pred letom 1991; (d) zgodovinske pokrajine na Slovenskem (v času pred l. 1914); (e) meje vinorodnih območij; (f) gorski grebeni, prelazi in razvodnice rek. Pomembno načelo, ki je bilo pri omenjeni preveritvi osnutka regionalizacije upoštevano, je bilo to, da se naj v končnem predlogu turistične regionalizacije ohrani v poprejšnjih fazah zadevne naloge izkazana pokrajinska, naravna, kulturna, zgodovinska... pestrost oz. **raznovrstnost Slovenije** kot (po V. Vodniku) 'prstana Evrope'. Ta raznovrstnost je po mnenju avtorja tega prispevka namreč osrednje ali vsaj eno

osrednjih določil in hkrati razpoznavnih atributov turistične podobe ter (potencialov) turistične ponudbe Slovenije.

Pri prej omenjeni preveritvi z upoštevanjem dodatnih informacij se je izkazalo, da je osnutek regionalizacije (karta 11) v veliki meri **ustrezen** in da ga je smiselno **dopolnili le** na način manjših relokacij nekaterih odsekov meja in pa dopolnitve meja na mestih, kjer te meje 'manjkajo' – namreč zaradi tega, ker so se v postopku tvorbe zadevne regionalne členitve 'izgubile' spričo izbranega načina ponderiranja. Takšni 'manjkajoči' mesti sta glede na uporabljene dodatne informacije in podatke le dve, in sicer v severni okolici Ljubljane in med Notranjsko ter Dolenjsko.

Izhajajoč iz zgornjega je bil oblikovan **zaključni (integralno sintezni) predlog** turistične regionalizacije Slovenije, ki le-to členi na **15 turističnih regij in območij**, prikazanih na karti 12 v nadaljevanju. O členitvi na pokrajine in območja govorimo zato, ker manjših izvrednotenih zemljepisnih predelov ni upravičeno imenovati 'pokrajina/regija'.

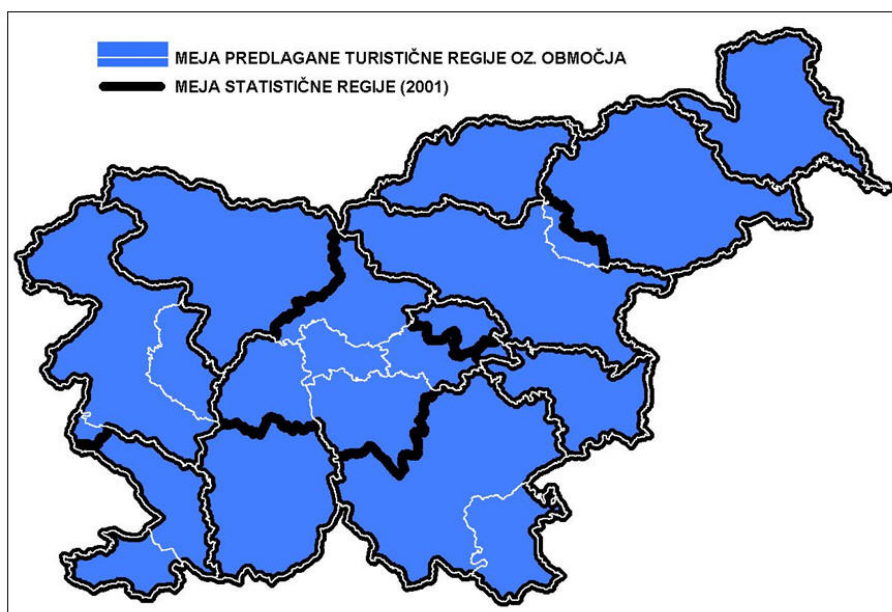
Karta 12: Predlog turistične regionalizacije Slovenije (zaključna integralna sinteza)

Povsem na koncu je sledilo izoblikovanje **predlaganih imen** za izvrednotene turistične pokrajine/regije in območja. Opredelitev imen je izhajala iz podmene, da naj bodo imena po možnosti zvrstno iz enakega ali vsaj sorodnega vira – torej naj poimenovanje izhaja bodisi iz imen rek bodisi iz imen izrazitih naravnih značilnostih bodisi iz imen zgodovinskih pokrajin bodisi iz imen mest ipd. Za turistične pokrajine/regije in območja, prikazana na zgornji karti 12, so bila izbrana oz. predlagana naslednja imena: 1 – Slovenska Istra (različica: Obala); 2 – Kras; 3 – (Slovenska) Goriška (različica: Posočje); 4 – Idrijsko-Cerkljansko (različica: Cerkljansko); 5 – Gorenjska; 6 – Ljubljana; 7 – Notranjska; 8 – Dolenjska; 9 – Bela Krajina; 10 – (Spodnje) Posavje; 11 – Zasavje; 12 – Savinjsko; 13 – (Slovenska) Koroška; 14 – Podravje (različici: Podravska Štajerska, Dravorje); 15 – Pomurje (različica: Prekmurje in Prlekija).

7. ZAKLJUČNE MISLI IN POBUDE V ZVEZI S PREDLAGANO TURISTIČNO REGIONALIZACIJO SLOVENIJE

Predlagana turistična regionalizacija je rezultat na eni strani (A) podatkovno dokaj **eksaktne metode** (katere rezultati so prikazani na kartah 2 – 10) in na drugi strani (B) **hevristične ('strokovno-subjektivne') metode** v zaključni fazi naloge (karti 11 in 12). Iz tega izhaja, da bi ob upoštevanju enakih podatkov in informacij kak drug strokovnjak lahko prišel do mestoma (tj. v posameznih predelih Slovenije) nekoliko drugačnega rezultata. Prav zato je **rezultat naloge** pojmovan kot **predlog**, ki je **namenjen razpravi** oz. kritičnemu pretresu drugih strokovnjakov s področij regionalnega planiranja, turizma in nekaterih drugih. Da je ta pretres oz. kritična primerjava z drugimi turističnimi regionalizacijami v Sloveniji resnično potrebna, govorijo navedbe o turističnih regionalizacijah v uvodni točki tega prispevka, zlasti o regionalizaciji STO na karti 1. Le-ta prostor Slovenije nadrobneje členi predvsem v njenem severozahodnem delu in je z ozirom na navedbe v pričujočem prispevku zlasti problematična z vidika (ne)zamejitve turističnih regij oz. območij (Slovenske) Koroške, Bele Krajine in Slovenske Istre (Obale) ter Krasa.

Predlagano turistično regionalizacijo je smiselno **primerjati** ne le z drugimi turističnimi regionalizacijami, temveč tudi **z druge vrste regionalizacij**, predvsem administrativnimi. Tovrstna primerjava je namreč zanimiva z vidika ugotavljanja možnosti za **doseganje sinergijskih učinkov** npr. turističnih ukrepov, teritorializiranih po turističnih regijah, in drugih družbenih, razvojnih, gospodarskih ipd. ukrepov, katerih teritorialni okvir so običajno administrativne regije. Kot primer omenjene primerjave je na spodnji karti 13 prikazana primerjava med mejami predlaganih turističnih regij in območij na eni strani in mejami statističnih regij (SURSTAT, 1997) na drugi strani.

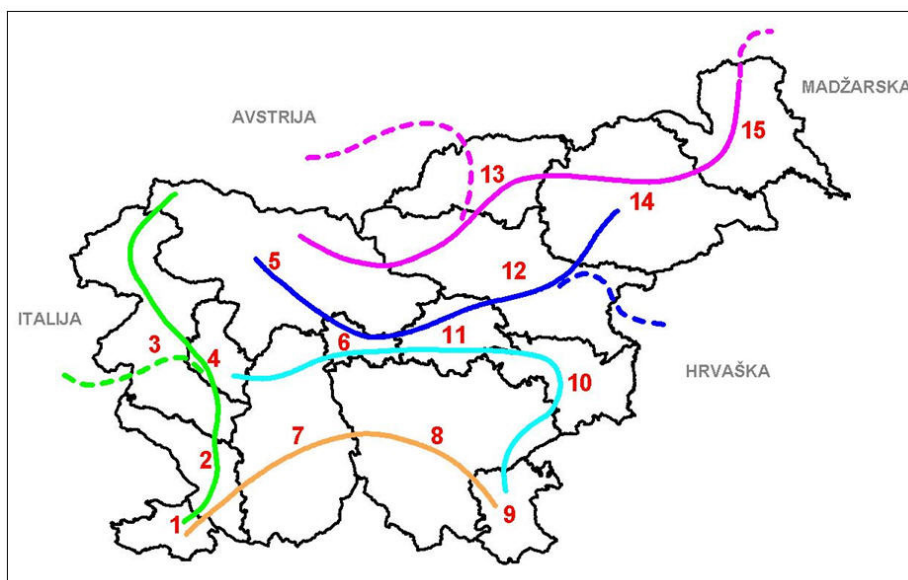
Karta 13: Primerjava mej iz predlagane turistične regionalizacije Slovenije in mej statističnih regij (vir za slednje: SURSTAT, 1997)

Glede izoblikovanega predloga turistične regionalizacije je treba omeniti tudi **možnost agregiranja** njenega rezultata, tj. zmanjšanja števila predlaganih turističnih regij in območij na način njihovega grupiranja v večje teritorialne enote. To bi prišlo v poštev v primeru potrebe po 'uglasitvi' oz. 'približanju' predlagane turistične regionalizacije takšni prihodnji administrativni regionalizaciji Slovenije (namreč spričo uvedbe upravno-političnih pokrajin), ki bi temeljila na manjšem številu upravno-političnih pokrajin (6 do 8 le-teh). Ponderirani način izvrednotenja prikazanega predloga turistične regionalizacije namreč ponuja tudi informacijo, katere meje predlaganih turističnih regij so bolj in katere manj izrazite (glej karti 10 in 11). Upoštevanje to lahko izvedemo takšno agregiranje oz. generaliziranje predloga 15 turističnih regij in območij, katerega rezultat je **variantni predlog turistične regionalizacije s sedmimi (večjimi) turističnimi regijami**. Prikazuje ga karta 14 v nadaljevanju.

Karta 14: Variantni predlog turistične regionalizacije Slovenije s sedmimi turističnimi regijami in predlaganimi imeni zanje

Možnih namenov **uporabe predlagane turistične regionalizacije** je več. Lahko bi služila prikazu, predstavitvi, promociji in trženju slovenske turistične ponudbe, organiziranosti turističnega sektorja, turistični statistiki itd. V zadevne namene bi bilo po potrebi možno predlagane turistične regije členiti na manjše teritorialne enote (npr. za potrebe organiziranosti turističnega sektorja ali delovanja lokalnih turističnih organizacij). Možna pa je tudi uporaba turistične regionalizacije za tvorbo **novih turističnih proizvodov**. Tak proizvod bi lahko bile **"Poti doživljanja raznolikosti Slovenije"**. Pri tej ideji gre za tako izbrane nekajdnevne turistične programe oz. 'pakete', ki bi turistu nudili doživetje pestrosti oz. raznolikosti predelov Slovenije na relativno kratkih potovanjih skozi območja nekaj sosednjih turističnih regij in območij. Možni okvirni poteki tovrstnih poti so prikazani na karti 15 v nadaljevanju. Na njej so nakazani tudi možni podaljški teh poti v sosednje države, in sicer zlasti v tiste predele teh držav, kjer tudi živijo Slovenci (Porabje, avstrijska Koroška, italijanska Goriška in Trst s svojo severno ter severozahodno okolico).

Karta 15: "Poti doživljanja raznolikosti Slovenije" (idejni predlog turističnega projekta)

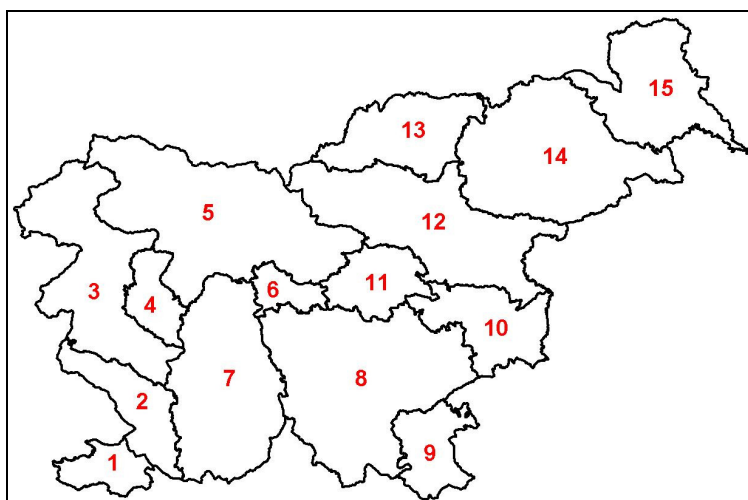
Na karti 15 je s črnimi črtami prikazana predlagana turistično-regionalna razmejitev Slovenije na 15 turističnih pokrajin in območij (zamejitve in zaporedna oštevilčba iz karte 12), z barvnimi črtami pa so prikazane idejno zasnovane poti (pasovi, koridorji), vzdolž katerih bi bila povezana in enovito ponujena turistična ponudba v okviru predlaganega projekta "Poti doživljanja raznolikosti Slovenije".

8. LITERATURA IN VIRI

- Bajec, A. et al (1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Chvatal, M. (1995). *Slovenija: Turistični vodnik*. Ljubljana: samozaložba.
- Dolgoročni plan Republike Slovenije* (neuradno prečiščeno besedilo na zgoščenki) (1998). Ljubljana: MOP, Urad RS za prostorsko planiranje.
- Fister, P. et al (1993). *Arhitekturne krajine in regije Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, Zavod RS za prostorsko planiranje.
- GURS – Geodetska uprava Republike Slovenije (2004). *Podatki o mejah občin*. [http://www.gu.gov.si/si/delovnapodrocja_gu/podatki_gu/brezplani_podatki_obine/](http://www.gu.gov.si/si/delovnapodrocja_gu/podatki_gu/brezplani_podatki/brezplani_podatki_obine/) [I/04]
- I – turistični vodnik po Sloveniji* (periodična revija, jesen-zima 2001). Maribor: Petindvajset, d.o.o.
- Kladnik, D. in dr. (1996). *Naravnogeografska členitev Slovenije*. V *Geografski vestnik* št. 68 (str. 153 – 156). Ljubljana: Zveza geografskih društev Slovenije.
- Krušič, M. in dr. (1995). *Slovenija: turistični vodnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Logar, T. in Rigler, J. (1993). *Karta slovenskih narečij*. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije.
- MOP, Urad RS za prostorsko planiranje (1998). *Delovno gradivo za spremembe in dopolnitve Dolgoročnega plana RS 1986-2000, dopolnjenega 1989 – Naravna dediščina – parki*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.
- MOP – Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje. *Strategija prostorskega razvoja Slovenije (delovni predlog)*. <http://www.gov.si/upp/DPP.htm> [8/03].
- Makarovič, M. (1991). *Oblačilna kultura agrarnega prebivalstva v 19. stoletju*. Slovenski etnograf, XXXIII-XXXIV, 247-300.
- Marušič, J. (1993). *Tipologija slovenskih krajin*. Gradivo za mednarodni posvet 'Tipološka klasifikacija krajine', Ljubljana, 23. – 24. september 1993.
- Marušič, J. (1996). *Značilni krajinski vzorci Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje.
- Perko, D. et al (1998). *Slovenija. Pokrajine in ljudje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pogačnik, A. (1992). *Urejanje prostora in varstvo okolja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Sever, B. (1993). *Pomurje A – Ž. Priročnik za popotnika in poslovnega človeka*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Stele, F. (1991). *Neznana Slovenija*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- STO – Slovenska turistična organizacija (2004-2009). *Regije*. http://www.slovenia-tourism.si/pictures/category/2003/slovenske_regije_12770_13724.gif [I/04], http://www.slovenia.info/si/Regije-in-kraji.htm?ctg_regije_in_destinacije=0&lng=1 [IV/09]
- STO – Slovenska turistična organizacija (2004). *Seznam z nazivi turističnih regij in turističnih subregij z občinami* (nepublicirano).
- SURS – statistični urad Republike Slovenije (1997). *Rezultati raziskovanj – Prebivalstvo Republike Slovenije 1995 – št. 685*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

POVZETEK

Motiv za izdelavo predloga je bilo spoznanje, da so v slovenskih gradivih s področje turizma v zadnjih dveh desetletjih v rabi medsebojno raznolike turistične regionalizacije. Eno od osrednjih izhodišč izdelave predloga je bilo upoštevanje in izpostavitve naravne in kulturne raznolikosti Slovenije. Iz te raznolikosti izhaja, da naj število turističnih pokrajin v Sloveniji ne bo (pre)majhno in da so te pokrajine oz. območja lahko velikostno dokaj raznolika. Uvodoma so bile evidentirane in odbrane tiste vrste naravnih in kulturnih regionalno obeleženih značilnosti, ki so pomembne z vidika turizma. Iz širšega nabora teh značilnosti so bile po kriterijih vsebinske relevantnosti in podatkovno-prostorske razdelanosti ter razpoložljivosti izbrane tiste, ki so rezultirane v drugih regionalizacijah in prostorskih entitetah, zadevajočih: (a) naravnogeografske regije, krajinska območja, območja (nacionalnih, regijskih, krajinskih) parkov; (b) območja razprostranjenosti narečij, arhitekturne regije, območja ljudske noše na podeželju in pomembnejša območja kulturne dediščine. Predlog regionalizacije je bil iz naštetih členitev ozemlja RS izvrednoten na način ponderiranega prekrivanja meja iz omenjenih členitev. Te meje so bile s ponderji vrednosti 1, 2 ali 3 ponderirane ustrezno v ta namen opredeljeni pomembnosti posameznih vrst prostorskih entitet. Skozi dvostopenjski proces prekrivanja ponderiranih meja omenjenih regij in območij (najprej posebej 'kulturnih' in posebej 'naravnih', nato pa njunih 'sintez') so bile izvrednotene tiste meje na ozemlju RS, kjer meje zgoraj naštetih členitev v večji ali manjši meri sovpadajo. Na tak način 'objektivno' izvrednotene delovne meje turistične regionalizacije so bile nato 'hevristično' primerjane s pomožnimi zamejitvami in regionalizacijami teritorija Slovenije in z nekaterimi drugimi izbranimi podatki (območja turističnih organizacij, nekdanje in sedanje občine, zgodovinske pokrajine, regionalne gospodarske povezave, vinorodna območja, gorski grebeni, prelazi, razvodnice rek...). Po omenjeni primerjavi so bile delovne meje turistične regionalizacije tu in tam delno spremenjene oz. zamaknjene in dokončane. V zadnjem koraku so bila predlaganim razvidno regionalno samosvojim petnajstim turističnim pokrajinam in območjem dodeljena predlagana imena, in sicer povečini na podlagi že uveljavljenih imen regij in drugih večjih območij v Sloveniji. V zaključku je opozorjeno, da je izdelani predlog turistične regionalizacije med drugim namenjen tudi vzpodbujanju interdisciplinarne razprave tako o vsebinski kot metodološki plati zadevne teme.

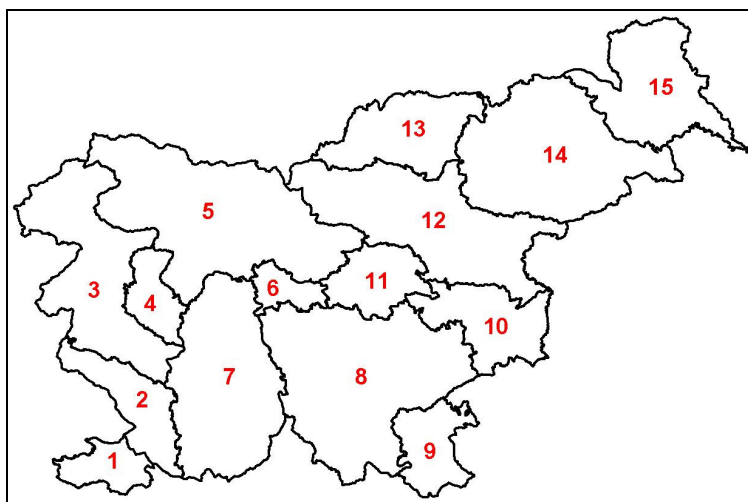

Predlog turistične regionalizacije Slovenije

Legenda: 1 – Slovenska Istra (različica: Obala); 2 – Kras; 3 – (Slovenska) Goriška (različica: Posočje); 4 – Idrijsko-Cerkljansko (različica: Cerkljansko); 5 – Gorenjska; 6 – Ljubljana; 7 – Notranjska; 8 – Dolenjska; 9 – Bela Krajina; 10 – (Spodnje) Posavje; 11 – Zasavje; 12 – Savinjsko; 13 – (Slovenska) Koroška; 14 – Podravje (različici: Podravska Štajerska, Dravorje); 15 – Pomurje (različica: Prekmurje in Prlekija).

THE SUMMARY

The ambition of this work was to go beyond problematic differentiation between existing similar regionalisations which have been used in Slovenia since early 90's. The starting-point of the regionalisation was to put forward those regional characteristics of parts of Slovenian territory, which are important from the point of view of tourism. The aim which was taken in account during the whole process of work was to point out the natural and cultural diversity of Slovenia. The regional characteristics regarding tourism are partly of natural and partly of cultural origin. From the wide list of these characteristics the author chose those characteristics which are provided with space-determined data that had been used for various types of regionalisations: a) natural geographic regions, landscape regions, areas of (national, regional, landscape) parks; b) areas of Slovene dialects, architectural regions, areas of traditional wearing (clothes) in the countryside, important areas of cultural heritage. The proposed tourist regionalisation was extracted from the above mentioned regional differentiations through the process of weighted overlaying the borders of those regions. Different sorts of regions were given different weights (1, 2 or 3). Through the process of overlaying the borders of regions the author found out those borders in the territory of Slovenia which were common to different regionalisations. These extracted borders were finally compared and partly changed according to some other relevant sorts of data (such as areas of institutional associations in the field of tourism, borders of communities, historical regions...). In the last step of the work the resulted 15 tourist regions and smaller tourist areas were given the names. At the end the paper points out the need for interdisciplinary-oriented discussion about the topic of the paper which would include also the contents and the method of creation the suggested regionalisation.

The suggested tourist regionalisation of Slovenia

The suggested names of tourist regions and areas as shown on the map above are: 1 – Slovenska Istra (alternatively Obala); 2 – Kras; 3 – (Slovenska) Goriška (alternatively Posočje); 4 – Idrijsko- Cerkljansko (alternatively Cerkljansko); 5 – Gorenjska; 6 – Ljubljana; 7 – Notranjska; 8 – Dolenjska; 9 – Bela Krajina; 10 – (Spodnje) Posavje; 11 – Zasavje; 12 – Savinjsko; 13 – (Slovenska) Koroška; 14 – Podravje (alternatively Podravska Štajerska or Dravorje); 15 – Pomurje (alternatively Prekmurje and Prlekija).

Delovni zvezki SDE/Kolofon

O avtorju

Jože Kos Grabar je geodet - prostorski planer, ustanovni član Slovenskega društva evalvatorjev; zaposlen v ZUM urbanizem, planiranje, projektiranje d.o.o., Maribor, joze.kos@zum-mb.si.

O Slovenskem društvu evalvatorjev

Ustanovljeno leta 2008 na podlagi Ustanovne izjave, z vizijo afirmiranja nepristranskega vrednotenja raznovrstnih fenomenov in učinkov delovanj družbe (ex-post, ex-ante), ki pripomorejo k uravnoteženemu in integriranemu napredku celotne družbe, posameznih skupnosti in posameznikov. Društvo deluje kot platforma civilne družbe neodvisnih strokovnjakinj s širokim profilom, potrebnim za doseganje sinergijskih učinkov vrednotenja družbenih pojavov (projektov, programov...), kar naj bi pripomoglo k razvoju trajnostne družbe. Društvo ima tri stalne komisije (za kodeks in standarde, za vrednotenje, študijsko komisijo in študentsko sekcijo).

O Zbirki Delovni zvezki SDE

V zbirki so objavljeni znanstveni in strokovni prispevki s področja vrednotenja javnih politik in iz disciplin, s katerimi se to vrednotenje prepleta.

Prispevki so recenzirani, imajo knjižnično signaturo in so prosto dostopni na spletnih straneh SDE.

V delovnih zvezkih lahko objavljajo tudi nečlani društva.

Doslej izšlo:

- 1/2008, Vaje v seštevanju neseštevljivega, (Bojan Radej, 29 str).
- 2/2008, Sinteza vplivov energetskega programa na prostorsko kohezijo Slovenije, (Bojan Radej, 47 str).
- 3/2008 Meso-matrical Impact Assessment, (Bojan Radej, 21 str).
- 1/2009 Anti-systemic movement in unity and diversity (Bojan Radej, 12 str).
- 2/2009 Meso-matrical Impact Assessment - peer to peer discussion of the working paper 3/2008; report for the period 8/08-2/09 (Bojan Radej, ed., 30 str.)
- 3/2009: Turistična regionalizacija Slovenije, (Jože Kos Grabar, 29 str.).

Naslov: sdeval@siol.net; Kardeljeva ploščad 17, c/o IER, 1000 Ljubljana, Slovenija

Zahvale: (1) *Inštitut za ekonomska raziskovanja* (<http://www.ier.si/>) društvu omogoča brezplačno uporabo svojih konferenčnih prostorov. (2) Oblikovanje znaka društva je avtorstvo *Naje Marot*, UIRS, naja.marot@uirs.si